

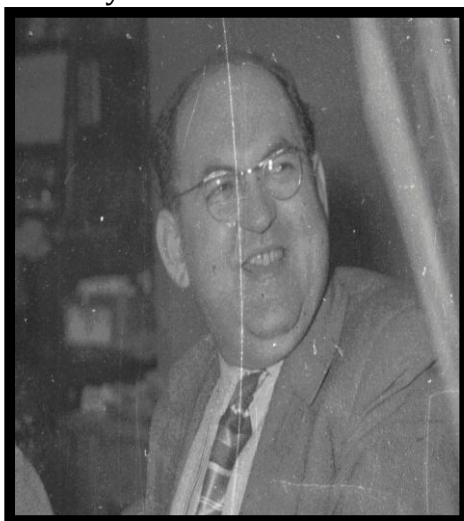
Juhász Erika:

Az andragógus-képzés megújítása a hazai felsőoktatásban

A szakemberképzés intézményesülése Debrecenhez köthető, ahol 1956. szept. 26-án nyitották meg a kapukat a népművelő szakra jelentkező hallgatók számára. A képzés küldetését jól jelezhetjük Kende István, az akkori Népművelési Minisztérium miniszterhelyettese sorai-val: „Legyen az új szak méltó folytatása – írja – a debreceni egyetem, a debreceni kultúra nagy hagyományainak, segítse azoknak nevelését, akik az egykori nemes népművelők, debreceni tanítványok, Fazekasok, Csokonaik, Móriczok, Adyk és a többiek örökébe lépnek”. (Kende 1956) A szakemberképzés alapítója **Durkó Mátyás** (1926-2005), akinek 1956-tól 1984-ig főállása és életcélja a debreceni szakemberképzés működtetése (Boros 1986; Durkó 1986). Ezt korai kényszerű nyugdíjaztatása után is folytatta tudományos és közéleti munkásságával egészen haláláig. (Durkó 1998; Maróti 2005; Balipap 2006)

Durkó Mátyás egy szakmai klubbeszélgetésen 1974-ben

(Forrás: DE BTK Művelődéstudományi és Felnőttnevelési Tanszék tanszéktörténeti anyagai.)

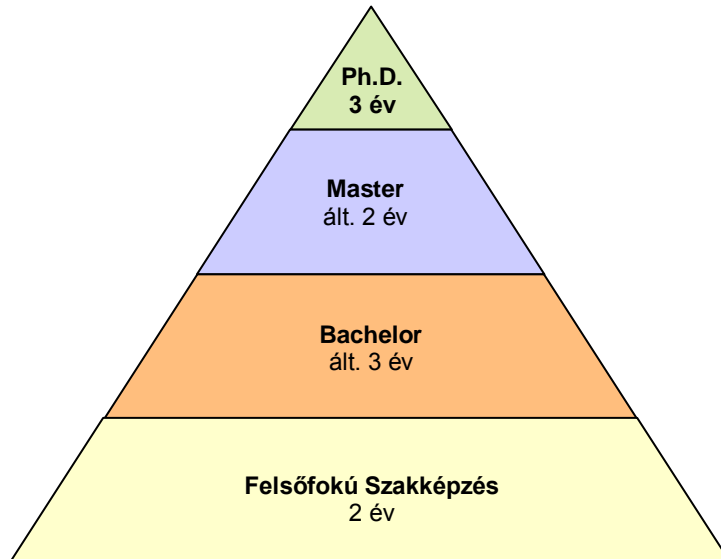
A szakképzés főbb változásait T. Kiss Tamás munkája foglalja össze legteljesebben (T. Kiss 2000), és ezt kiegészíthetjük Durkó Mátyás (1995, 1997), Rubobvszky Kálmán (1994), Sári Mihály (2000) és a szerző (Juhász 2003) munkáival, valamint *Az andragógia oktatása és kutatása a magyar felsőoktatásban* című kutatásunkkal (Juhász 2001) és személyes szakmai élményeinkkel, tapasztalatainkkal. Mindezek alapján néhány fontosabb elem vázaltszerűen a mára már több mint 50 év eseményeiből:

- 1956. a Kossuth Lajos Tudományegyetem Pedagógiai Tanszékén létrejön az egyetemi népművelési szeminárium két tanárszakkal rendelkező hallgatók részére
- 1959. tanító- és óvónőképző főiskolák kötelező tárgya lesz a népművelési ismeretek
- 1961. az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen Maróti Andor vezetésével elindul az egyetemi szintű népművelési képzés, amelyet szakpárban lehetett felvenni

- 1963. a Kossuth Lajos Tudományegyetemen is indul az egyetemi szintű népművelő képzés
- 1962. Szombathely, majd 1963. Debrecen népművelő-könyvtáros főiskolai szakpár indul
- 1963-tól tanárképző főiskolák sorra tanítanak népművelési ismereteket
- 1970-es évek: a népművelőből közművelődési előadó válik
- 1971. a Kossuth Lajos Tudományegyetemen létrejön a Felnőttnevelési és Közművelődési Tanszék, mint a szakma első önálló tanszéke
- 1972. Gödöllői Agrártudományi Egyetem főiskolai közművelődési képzése (később Jászberényben) elindul
- 1975. Eger – Ho Si Minh Tanárképző Főiskola – főiskolai közművelődési szakképzése indul
- 1975. Pécs – Tanárképző Főiskola, majd Janus Pannonius Tudományegyetem keretében indul a közművelődési egyetemi képzés
- 1975. Szeged – Juhász Gyula Tanárképző Főiskola keretében indul a főiskolai közművelődési szakemberképzés
- További tanárképző főiskolák sorra megjelenik a közművelődési szakképzés
- A rendszerváltás után tartalmi változások figyelhetők meg, megújuló, piacképes szakma alakul ki
- 1992. főiskolai szinten művelődésszervező főszaos képzés szakpárban
- 1992. egyetemi szinten művelődési (és felnőttképzési) menedzser főszaos képzés önálló szakként
- Egyre több intézmény – egyre különbözőbb szakirányok (különösen főiskolák, intézményenként 2-8 féle)
- 1993. Ph.D. fokozatszerzési lehetőség megnyílik a Kossuth Lajos Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Programjának Felnőttnevelési és Közművelődési alprogramjában, később több egyetem Neveléstudományi Doktori Programja, és esetenként más (pl. történelmi, szociológiai stb.) doktori programja is befogadja a felnőttképzési és kulturális témákat
- 2001. kreditrendszerre való áttérés
- 2002. főiskolai és egyetemi szinten is művelődésszervező szakként jelenik meg a képzés és csak szakpárban végezhető
- 2004. Kodolányi János Főiskolán is művelődésszervező szakaos képzés
- 2006-ra (a művelődésszervező szak utolsó indítási évfolyamára) 18 felsőoktatási intézményben folyik a képzés a kifutó évfolyamokon (2010-ig)

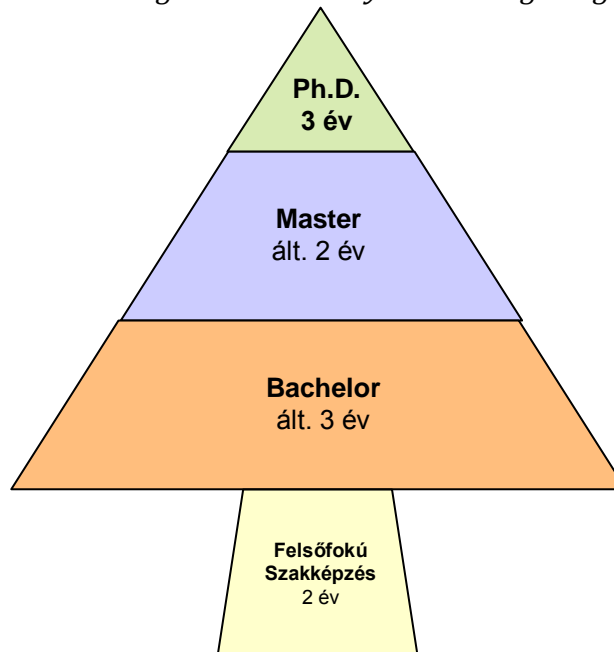
A 2000-es évek eleje már a **bolognai képzési rendszerre** való áttérésről, ennek megtervezéséről szólt. Az oktatási tárca kötelezte a felsőoktatás szereplőit, hogy 2006-ig minden területen alakuljon át a hagyományos, duális rendszer a bolognai elvárásoknak megfelelően lineárisra. A bolognai rendszer egy egymásra építő felsőfokú képzési rendszert képez el, amely **piramis** alakját az egyes szinteken elképzelt hallgatói létszámoknak köszönheti. A jól ismert „**bolognai piramis**” látható a következő ábránkon.

A bolognai képzési rendszer egymásra épülése és a tervezett hallgatói létszámeloszlások

A bolognai képzési rendszer az első évek tanulságai alapján Magyarországon felemásan valósult meg, a felsőfokú szakképzések hallgatói létszámát nem sikerül a legszélesebb lépcsőfokká tenni, így véleményem szerint a piramis **fenyőfa** alakúra fogy.

A bolognai képzési rendszer hallgatói számarányainak eddigi megvalósulása hazánkban

A művelődésszervező képzés bologna-konformmá alakítására jött létre a szakma **konzorciuma**, amely kezdetben a művelődésszervező konzorcium, később a képzés elnevezése körüli bonyodalmak után andragógiai konzorcium néven működik. Ehhez a konzorciumhoz sorra

csatlakoztak a képzést indítani kívánó intézmények, esetenként akár egy intézményen belül két különálló karral, és így 2009-re 14 felsőoktatási intézmény 17 kara csatlakozott.

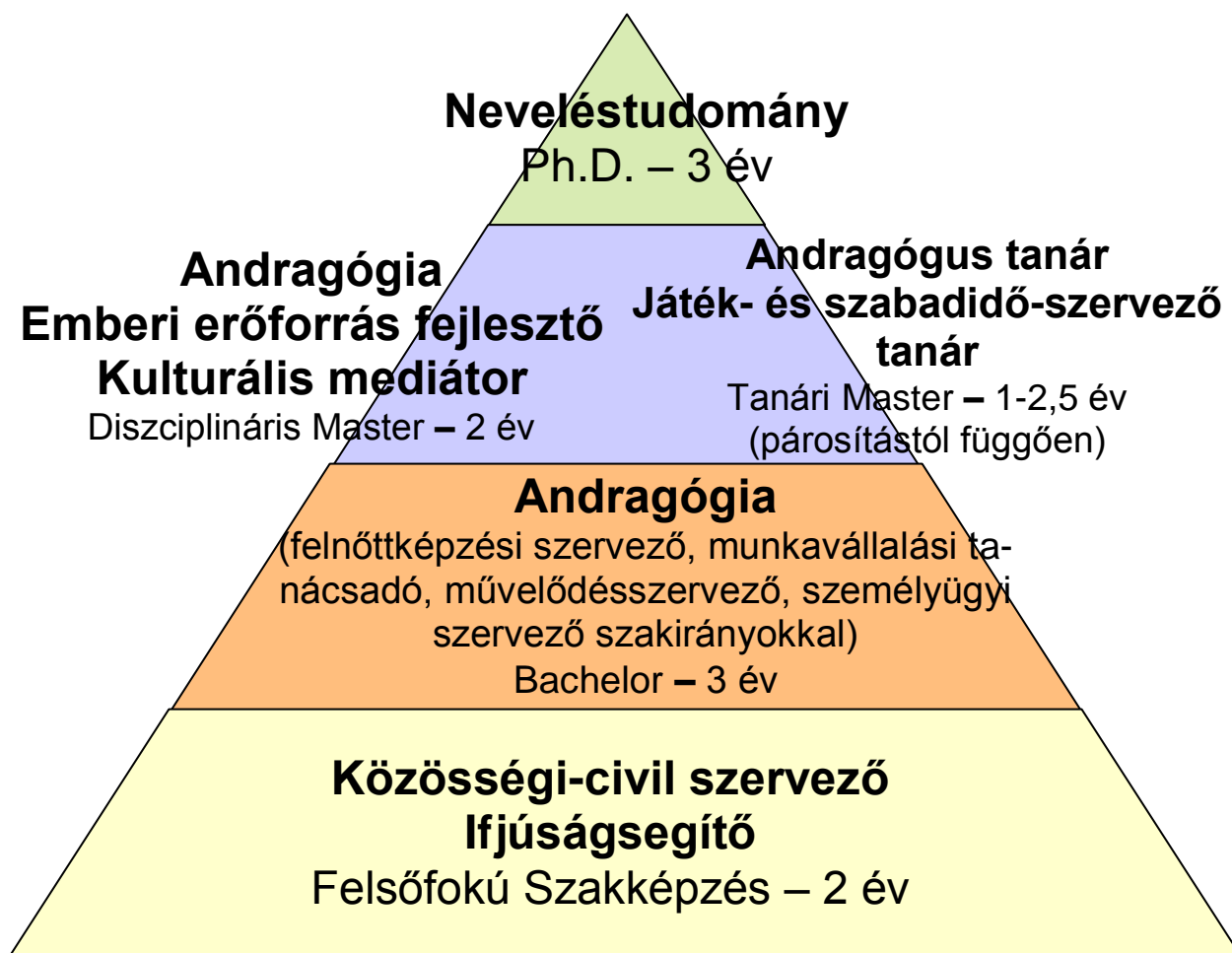
Az andragógia képzés intézményei a városok alfabetikus sorrendjében – a konzorcium

Baja	EJF	Hajdúböszörmény	DE GyFK
Békéscsaba	TSF GFK	Jászberény	SZIE ABK
Budapest	ELTE PPK	Kaposvár	KE CsPFK
Budapest	ZsKF	Nyíregyháza	NyF GTFK
Debrecen	DE BTK	Pécs	PTE FEEK
Eger	EKF TKTK	Szeged	SzTE JGyPK
Esztergom	PPKE VJK	Székesfehérvár	KJF
Gödöllő	SZIE GTK	Szombathely	NyME MNSK
Győr	NyME ACsJK		

A konzorciumi munka és a hivatalos szervek állásfoglalásai alapján kialakult a képzés **alappozata**, amelyet 2006 szeptemberétől andragógia alapszakként indítanak az intézmények, ehhez lehetséges szakirányként társulhat intézményenként egy-négy szakirány, amelyek lehetőségei: művelődésszervező, felnőttképzési szervező, munkavállalási tanácsadó és személyügyi szervező szakirány. Az új alapképzési szak jelentős előnye a tudományterületi beágyazottság (neveléstudomány), az interdiszciplináris jelleg, és az andragógiai területek képzésének nagyobb lehetősége. Egyértelmű hátránya azonban a művelődésszervező képzés „belesüllyesztése” az andragógia területbe, a bolognai rendszerhez igazodó viszonylag sok és széles alapozó szakasz, a szakirányra jutó kevés idő (egy év), és a főiskolák korábbi, említett népszerű szakirányainak beolvadása/redukálódása. Mindennek ellenére a jelentkezők száma az andragógia szakon a korábbi művelődésszervező szakhoz hasonlóan magas: a legutóbbi évben, 2009-ben 6237 jelentkezőből felvételt nyert 1997 fő. (Educatio Kft. 2009)

A képzési terület **mesterfokozatára** három tervezet alakult ki, amelyek közül 2007-re már akkreditálta a Magyar Akkreditációs Bizottság az andragógia, valamint az emberi erőforrás tanácsadó mesterszakot, ezek indítási kérelmei már beadhatók és a 2008 szeptemberétől induló tanévben már el is indultak, a helyszínek bővülése pedig folyamatos. A harmadik tervezet a kulturális mediátor mesterszak, amelynek az alapítási kérelmét a konzorcium 2008 végén adta be újra, az akkreditációját 2009 nyarán fogadta el a MAB. Fontos azonban tudni, hogy ezeken kívül egyéb mesterszakok is elfogadják bemenetként a korábbi egyetemi és főiskolai művelődésszervező, és a 2009-ben a munkaerőpiacon először megjelenő andragógia alapsza-

kot. Ilyen mesterszak például a neveléstudományi mesterszak, vagy a második tanári szakot jelentő andragógus tanár és játék- és szabadidő-szervező tanár mesterszak.
 A mesterszakok mellett pedig a másik újdonság, hogy a korábban meglevő ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés mellett a Nonprofit Kutatóműhely munkájának eredményeképpen 2009. január 01-től indítható a képzésünk másik **felsőfokú szakképzése** is közösségi-civil szervező felsőfokú szakképzés néven. Ezáltal a képzés diszciplináris Bologna-piramisa (vagy fenyőfája?) teljessé vált.

A képzés **perspektívái** között elsődlegesen említhetjük a képzőhelyek számának realizálódását: a jelenlegi intézményszám túlzott a várható munkaerő-piaci igények, de a hallgatói jelentkezések tükrében is. (Az utóbbi évek jelentkezési számai ezt jól jelzik.) Véleményem szerint valamelyest várható a hallgatói létszámok növekedése, majd ezt követően stabilizálódása, azonban a képzőhelyek specializálódás, „szakosodás” nélkül ilyen számban nem tudnak fennmaradni. Megkockáztatom azt a kijelentést, hogy még talán a szakosodással is sok a 17 képzőhely. Az új szak nem csak a képzés nevének változását jelenti, így fontos a hozzá tartozó igényszerű szakmai minőség kialakítása, és ezáltal a képzés szakmai presztízsének növekedése. Az elhelyezkedési és szakosodási igények számbavételével párhuzamosan új helyzetet fog terem-

teni a mesterszakok beindítása. Ennek hatékony és igényes működtetéséhez azonban szükség van a szakmai párbeszédre, amely során kialakulhatnak, illetve erősödhetnek az elméleti, fogalmi alapvetésekre irányuló kutatások, valamint az empirikus kutatások egyaránt, és ezáltal erősödhet a szakma tudományos megalapozottsága, tudomány-rendszertani beágyazottsága. Ehhez a munkához szükség van a szakmai együttműködések további erősítésére szakmán belül és más (különösen rokon) szakmákkal egyaránt, és ezt különösen kifejezhetjük közös tudományos konferenciák működtetésével, hazai és nemzetközi szinten elismert szakfolyóiratok létrehozásával, szakkönyvek és szakkönyv sorozatok kiadásával. Mindez a tudományos színvonal emelkedésével, és a szakmában fokozatot szerettek számának növekedésével járhat együtt, ami tovább segíti a szakmai presztízs és perspektíva megalapozását. Úgy gondolom, hogy a szakmában több évtizede fennálló együttműködés, és az ezt tovább erősítő közös konzorciumi munka jó alapokat jelent ezekhez a kihívásokhoz: a szakma képviselői már több alkalommal jól bizonyították összetartozásukat, együtt és egymásért munkálkodásukat. Ezt a tendenciát kellene erősíteni és egységesíteni az elkövetkezendő időszakban.

Bibliográfia

1. Balipap Ferenc (szerk.) (2006): Durkó Emlékkönyv. Budapest, Magyar Művelődési Intézet
2. Boros Sándor (1986): Durkó Mátyás 60 éves. In: Soós Pál – Sz. Szabó László (szerk.) (1986): Tömegkultúra és közművelődés. [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 7-8. szám.] Debrecen, KLTE, 5-20. p.
3. Durkó Mátyás (1986): Tudományos bibliográfia 1950-1985. In: Soós Pál – Sz. Szabó László (szerk.) (1986): Tömegkultúra és közművelődés. [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 7-8. szám.] Debrecen, KLTE, 21-49. p.
4. Durkó Mátyás (1995): Az andragógiai képzés alakulása a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. [Művelődéstudomány sorozat 2. kötet.] Debrecen, Kvalitás Kiadó
5. Durkó Mátyás (1997): Az andragógia mint tudomány szerepe az egyetemi művelődési menedzserképzésben. In: Rubovszky Kálmán (szerk.): Művelődéstudományi tanulmányok. [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 16. szám.] Debrecen, KLTE, 7-15. p.
6. Durkó Mátyás (1998): Tudományos bibliográfia 1985-1995. In: Rubovszky Kálmán (szerk.): Művelődéstudományi tanulmányok. [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 16. szám.] Debrecen, KLTE, 17-24. p.
7. Juhász Erika (2001): Az andragógia oktatása és kutatása a magyar felnőttoktatásban. In: Basel Péter – Eszik Zoltán (szerk.): *A felnőttoktatás kutatása*. [Felnőttoktatás, továbbképzés és élethosszig tartó tanulás sorozat 26. kötet.] Budapest, Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete – Oktatáskutató Intézet, 105-118. pp.
8. Juhász Erika (2001): Az andragógia oktatása és kutatása a magyar felsőoktatásban. In: *Kultúra és Közösség*, IV. szám, 167-174. pp.
9. Juhász Erika (2003): Művelődésszervező képzés a Debreceni Egyetemen. In: Török József (szerk.): *A szükséges tudás*. Szeged, Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központ, 39-43. p.

10. Kende István (1956): A népművelés szak megindulása alkalmából. In: Soós Pál – Sz. Szabó László (szerk.) (1986): Tömegkultúra és közművelődés. [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 7-8. szám.] Debrecen, KLTE
11. Maróti Andor et al. (2005): *Dr. Durkó Mátyás egyetemi tanár emlékére*. In: http://www.feflearning.hu/hun/doc/Durko_Matyasra_emlekezunk.doc
12. Educatio Kft. (2009): Statisztikák 2001-2009. In: http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek
13. Rubovszky Kálmán (1994): A kulturális (művelődési) menedzsment lényege, oktatása Európában és hazánkban. In: Uő – Sz. Szabó László (szerk.): Művelődéstudományi tanulmányok. [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 15. szám.] Debrecen, KLTE, 7-19. p.
14. Sári Mihály (2000): A felnőttképzés praxisa és a felnőttképzők oktatása egyetemeken, főiskolákon. In: Hinzen, Heribert – Koltai Dénes (szerk.): Felnőttoktatás az ezredfordulón: Perspektívák, tapasztalatok, dokumentumok. [Felnőttoktatás, továbbképzés és élethosszig tartó tanulás sorozat 23. kötet.] Bp., IIZ/DVV, 327-348. p.
15. T. Kiss Tamás (2000): A népnevelőtől a kulturális menedzserig. Fejezetek a népművelőképzés fejlődéstörténetéből. [Felnőttoktatás, továbbképzés és élethosszig tartó tanulás sorozat 25. kötet.] Budapest, IIZ/DVV – Új Mandátum Kiadó

***